

ACC. N:R M. 14614:1-21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: O. W. Möller, Löberöd
Härad: Frösta, n. fl. Berättare: " " " "
Socken: Harlösa, " " Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1958 Född år 1872 i Harlösa

Smiden. s. 1-21.

LWF 109

Skriv endast på denna sida.

Smedarbetet i Hårbösa Hjularöd med
omnejd utfördes på 1880-talet av smed-
mästare Vargren. Han var dels Gårds-
smed för Hjularöds gård och Ryt-
mästare till Toll vid denna tid dels för
andra orrendatorer, torpare och husmän
på godset. Vargren hade en broder i Brunn-
lövs by som hade egen smedja där.
Denne by låg i Östraby förs. Färdtjänst
i min hennort var det enbart en smed-
der. Storre gårdar som t. ex. Övedskloster
er hade egen smedja. På denna tid 1880
hade smederna arbete nog med att re-
parera de gamla redskap för jordbruk
och diverse bphar. Jag vet inte av annat
än att smederna här i orten var sina
egna. Man vände sig naturligtvis till
närmast bysmed med alla arbeten som

han kunde utföra. Jag vet inte mera än
tän smeden som tillverkade nya redskap.
Det var smeden i Holmby samt i Örkvit
i Åkeröd förs härad. Man köpte sina
småa liden redskap av hemortens järn-
hantl. Alexandersson i Åkeröd eller i
Hörby. De x. Bradsåningsmaskin Ljälubin-
den Plogar Harvar Jotalis påliare kamdi-
to upptog man som behövs för att jordbruket.
Smeden som var sin egen åtog sig allt ar-
bete som man trodde sig kunna med.
Först i sin egen by samt sina fasta kun-
der först. Han kunde i vissa fall ha
några timm. jord som hans kunder
tillredde åt honom. Ja, smedens arbete
var ju så tungt betonat vår sommar
höst. Var han så lite funderlig av sig
kunde han göra detta vintertid.

Ja, för i tiden kunde han själv eller en
lärning hjälpa till vid Flöskning på
vintern då han hade ledigast i smed-
jan. Andra stycket om byasmed vill jag för-
klara så. Som smeden i Bilar och Traktörers
senare tidovaro inte hade varken skomad en
hästar samt att bestå flösk eller göra vagnar
m.m. så kunde han inte reda sig. Då be-
höf vissa lantbr att ingå en förordning om
att dom övertog smedjan till ett visst med
smeden överskommet pris och så att han
skulle vara försäljare för deras gemma
samma Reparationsverkstad. Lå inköp
man de delar som brukade förliga
der på de olika maskinerna. T.ex. karr-
pinningar och stakar m.m. Som dessa delar
inte kan göras i en sådan verkstad för de
presionsarbete och skall passa mycket nog

Får man ha reservdelar hemma för att
få lagat redskap o maskiner fortast möjligt
i kräda tider. Något kontrakt i ommärta
fall vet jag inte om för en sådan Byamans
smedja som frågan gäller vet jag inte om
när i Skåne för i tiden men vet nu.

En smedmästare som inte var en s.k. Heres
gårdsmed arbetade oin bodde såväl i
själva byn som utom bys om han hade
själv lantbruk och arbetade till dem
som erbjöd honom arbete. Hon kunde
kunde någon gång förekomma tex om rök-
ning av Hästar som kunde ske på s.k.
arkord där dom kunde erbjuda att sko
till 12-15-16 kr. för parat ark år. Detta
beroende på olika storlek på skons stor-
lek som ju varierar om det var Ardonner
eller äldreare Färsinge hästar som fanns
för.

I Askeröds smedja som jag känner bäst
till sedan min barndom. Bodde på 1860 ta-
let en smed Lindal som efterträdde
av smed Sandell. Han efterträdde av
Lövkvist som nu inrättade en Större Re-
parationsverkstad för Tröskor Stenkrossar
Bindare Halmpressar m.fl. Han hade
själv ett tiotal Stenkrossar som var utesl
på förtjänst i Bleking Småland m.fl.
patenter. Denne smed Lövkvist gjorde en
liten betydande Radsensare efter ritning
av en min bröder Harry. Lövkvist tog
och fick Patent på denna och sålde sedan
i flera vagnlastar från Askeröds Station
Tjänare hans cyra flickor målade dem
Gröna & Blå. Han är nu död sedan 8 år
Hans son Joh. Lövkvist är nu smed i
hemmet där han lärde av sin fader.

Stadsmuseet som höll auktion i 1957 hade
gamla maskiner, av alla slag på mera än
ett tunn. De varade in på tredje dagen
att sälja. Vid en Herregårdsmedje var det
ju vanligt att Godägaren solnade Gesäl-
ler o Lärtingar. Han kunde då ta ut dom
på tex höstarbete i bråd tid. En smed så
vår gårds som egen smed fick för i tiden
i midia själva smida både Håstakar o Spik
i förley om vintern när det var ledigt.
För mera konvuliserat arbete fick dom anlita
specialverkstäder. Gårdsmedjen hade för det
måsta liksom de övriga gårdens gifta tjennare
"flax" ch. v. s. de hade en viss kontant lön det öv-
riga fick dom in. Vattura L. & 600 kg råg. 50 kg
vet. till julen. 5 lass torv 3 lass grunderänske
en Kapapa Linn såll 3-4¹/₁₀₀ mtr polat såll
Ja, så var det och 05 kan. som mjölk dagligen

vid morgonmjölkning samt 300 kg. Korn
Till grisen som den färdig grönt skulle ha
färdig till jul. Så hade den en gemensam
Rokstuga jämte Trädgårdstjärna Bön-
der mässta arbete för Smeden var ju i äldre
tid var Skoning av Hård, Boning av Hård-
pinnar, Klösar eller "Grubbar" som de skarne
sade. Ingen Rie-smidning före kom här
men väl i Göttingesmedjorna vid vinter-
tid på 1800-talet. Göttingarna kom beklara
på värsidan ner här med sina för vintern
förfärdigade varor till Hårby Marknad.
Dessa bestod i Lär m. Rie-skäp, Lär m.
Rivor, Takstegar m. m. För flera hundra år
sedan eller Bronsåldertiden då de smide
varier av Brons kunde man väl säga
med en fört smeder. Men sedan ord järn-
ålders-tiden eller efter år 1618 Påbjöd

Gustav den 2:de Adolfs att dom skulle rek-
visera hit från Belgien de s. k. ballonsme-
derna till de stora järnbrukens i norra
Sverige. Första m. fl. Dessa ballonsmed-
er var särskilt berömda för härdning av
stål o järn. Jag har förut skildrat att
smed Landell i Åkeröd Västervik förs
härsk hade en gasell som kom vandrande
från Italien och han behöll honom i
sin smedja. Och Mäster Jönk var lösa sig
att härdta stål på det betän sin gasell.
Smed Landell var sin egen och inte kron-
drakts bunden. Här i Högbovads försam-
ling fanns för 10 år sedan fem smeder med
egna smedjor. Nu i Bilar och Traktors
m. fl. är det reparationens verkstader till
och alla har de full sysselsättning året runt.
Men den gamla smedjan för man inga kom-
mar mera i

En smed som hade många kunder för i tiden hade vanligtvis en gesäll samt en läropojke. Denna pojke fick draga Bäljen när jernet skulle glödgas för smide på smidkulten för att formas till de olika sakerna som skulle göras. "Smid medan jernet är varmt" glöddande. Smidens läropojkar kom från torp och Hålsingens familjer i orten eller längre bort. Lärningstiden var tre år. Sedan kunde han fortsätta som Gesäll med högre betalt så länge ville eller fick hos sin mästare. Arbetstiden var för 10-12 tim. Kost o logi var dels hos värdar eller i sitt hem i närheten allt efter överenskomelse. Nej för egen räkning fick dom inte arbeta i Mästarens arbetsområde. Ja, om smeden var ensam kunde det hända på några dagar att de drog betgen och

Slägg på Ambolten med stor släggan
Smedyrket öfverdes till de fönt här i början
omtalade Norgrenska bröder som lärde
hemma hos sin far till Brunnstöv Östra
Fors härad, en bra smedmästares öfver
de hos sina kunder, var gott om han blev
säkert bjuden till gästebud i deras hem.
Han kom gärna hem till gården för att
sko två eller flera hästar. Om han drack en
Gott var det bra efter arbetet. Smedgasellen
var med i byns ungdomskrets. Smedmäst
aren var många gånger till hjälp annatän
an smide och att han drog ut tanden med
desse följande historier för man tro med
modifikation. Händelse i min ungdom
som jag vet. En gammal genom drycken
skap förfallen smed B - gren gick i skring
och ville bota kretur för en svart brän
vin

En smedmästare i medio av 1800 talet an-
sågs som en stor hjälps i ett hem han
var ju hushållets allt i allmän. Kvinnor
vare kunde han kanske vara men ej
i sin hemmet. Der hade dom nog de
"Barnspåger" "Förnaspåger" "Lark Tand"
I sitt arbete i smedjan hade mästern ett
Förkläde av Skinn som räckte ner för
att skydda för gnistor av det vilglöda
de jernet som hemsades ut i olika fa-
soner. Mörkblå Blustöja med lättsitt
Tanda kinäppa ärmar. Annars var han
liksom sina gesäller klädda som dom
andra i samhället. I vanliga fall hade
smeden ett gott anseende och kunde ä-
ven bli en invald i Kommunens tjänst
om han var lämplig därtill. J. e. x.
i Håstullgruvs nämnden för Bränn

Smeden bodde i sin lilla enkla stuga
som för i tiden bestod av en timmerstolpe
till väggar med lerbaserad i sk spal-
ning som lerslogs både från yttre och
insidan. Lidan rappades jämt med le-
ra och på vitmalades när det var tørt
Det var ett billigt sätt att bygga för i ti-
den. Smedjan som låg i vinkel med hus-
et var enklare byggt med stolpar m.
rörten samt brädklädseth. I dessa enk-
la men varma bostäder bodde smeden
med sin familj och hade ett rätt bra
om han var skötsam. I smedjan var
ett alltid stampad lera till golv
för det glödande jernets skull. Detta
stängdes der att kvalna. I Leberps by
Högberöd var för i tiden en smed som het-
te Långgren han hade ingen Skostall

Om det var kallt när han skoude påsten
bara tog han sig en "Skarbrasa" d. s. han
slog armarna om överkroppen. Våren
hans efter trädare sammaklas. Linder i
Lökeroed ingen skottall först när Lander
kom då blev den en sådan. Håst. ville
den ha så gult som möjligt. Här i Löke-
roed hade den Porten att rho i vid dåligt
väder. Om smeden var skotsam var hans ek-
onomiska ställning god. I de bättre hönnet
av smedjan stod Bälgen eller Blåsten
och vid sidan var det skolförat som bestod
för av Tråkol. Tyren vid sidan av Bälgen
Smidstället vid Tyren. Ingen annan eld-
stad fanns vanligtvis för. Om skottall var
anordnad var det på gavel-ändan av smed-
jan. De verktyg som smeden hade var. Smid-
stället, Storslaggen som gesällen hanterade

Hamnaren som Mäster Mantara och med
olika slag mot städerna på detta sätt del-
gar biträden att upphöra ett tag med
Lövslägga smeden han sjöto formen till jer-
net. Ingenting oroligt växades under tiden utan
smedens olika slag på städerna. Borrmask
in för hand. Hjulringbörjningsmask. Jern
sågar Plåtsax Hovtänger störr och min-
dre Hammare Filare m.m. För Hålskniv
behöves. Hammare en viss Hovtång Rasp
Hovklunga vika Hriv Vitstål för häftning
av hästskor. Förbättringen i Smedjan
kom ju med den elektriska Motoren el-
sjuset. Endligt kungörelse skedd denna stö-
ra händelse den 12 Sept 1923 i Österöls ener-
giför. Pölar med röd ring är strömförande
stod det. Det kunde ju hända en när några
börder tröppades i smedjan talade man

Böcker och portarbeten. Kommanalen var en
Annars var det mest i Händelsboden. Smi-
desjärnet köptes hos ortens Järnhandlare
som hade i olika dimensioner. Stång Band
o. blunare Rundjärn m.m. Detta järn köp-
tes av smeden men om kunden hade en
gammal som var lämpligt användes det.
Smeden kunde i somliga fall även arbeta
i Malin och Håssing samt Röda Björkflor
hos en av. Hol köpte han även hos järn-
handlaren Träskol. ja, smeden bestog nya
vagnaxlar en spänn och två ror. Vätter Hä-
den ärder sadrens mask. m.m. Slipning
skedd på en stor o. grov Slipsten för det
gravaste sedan mindre. Elden ländes i äldre
av tider med Flinta och Stål samt Smås-
ke nä in i en Halmviske som sedan brändes
des runt sedan över Blåster-kålen i Fyren

Grötsningen tillgick så. Man lade båda de
larna som skulle fogas samman i Fyren
när de var gjödande båda. Sedan komrade
Åstern o gesäken på fortast möjligt när det
stället eller jernet som skulle fogas samman
låg ett till tre tum in på det andra. Man
kunne Bo t ex. en lykta av järn med stål
i eggen eller en Hårupinne inf. saker
Sedan understättades detta arbete med elakt
riska motorer för Blåsten. Hårdningen
av en Kniv ett lykta tillgick så att man
lade det som skulle Hårdas i Fyren att upp
hållas gjödande tog det med Tangen starkt
det ner i en Balja vatten hastigt upprigg
ja, det var det många smeder inte kunde
bedömma hur en tjockare eller tunnare stål
lykta behövde för bliva rätt Hårdad. Men öv
gar färdighet med Valorsmedens hjälp

Hovstageri förekom året om men var alltid
mest på hösten då man skärade vägar-
na och vars skärv kunde vara i storlek från
40x60 m. meter. Både Hjulringarna och Hjul-
skorna frestades tvärt samt Hjulstarnas ben.
För värdskäpet skulle man vara redskapen
gärdiga i god tid. Likaledes för Hjularkelär.
Dessa redskap brukade man lämna till
smiden under vintern för "var ju många
pund och laga till och smiden hade ju tid
då. Hjulor Harvar skulle stålas eller "Bo" som
det då hette. Arden och Plogspetsar samt
allt som slets upp mot jorden skulle stålas.
Stenborren Stenmajstar likaledes för sten-
borring för sprängning av sten som låg
i vägen i vägarne. Stenmajstarna att
hugga upp Grinstolpar långa stolar för bro över
en å eller bäck som går fram på deras åker.

Hjulingspåläggning tillgik så. Man vär-
de upp ringen till nära glödpunkten på
Taden sedan med Tingen. Det gamla eller
nya hjulet låg på en ställning nära Tyren
fäde så ringen på så varm som möjligt.
Man hade tagit mät fönt hur lång järn
biten skulle vara. Sedan slog man dit
grova hemsmidda spik i de hål som var
borrade innan påläggningen. Böjningen
av ringen skedde i karit tillstånd på en
särskild Hjulingsböjare. Eggverket smiddes
på man tog en tunn ställit som lades i Tyren
till den blev glödande. Sedan lades denna
på Smidstället "Anbolter" skulle så blive
Täx en Kärn formades den till med Ham-
mare av Mäster. Här behövdes inte Storslag-
gan. Sedan Hårdades som fönt är skrivit
om Hårdning. Sedan skulle den slipas och
pölas

Hovslagari gick så till. Hade man inte särskild Snastall ställdes hästen emellan tvänne pålar och bands fast från grimmorna som han hade på huvudet vid pålen. Sedan tog man upp ena frambenet så högt som hästen tålde. Så fattade väster eller hans gesäll Hocklingen samt skottammaren och högg av det från förra monaden en utväxta hornet. Detta var ett viktigt moment som inte en annan kunde göra. Sedan klätades Hovsulan till omk. 100 cm. Hovet och Hovraspen så lades Hårdskon på och provades till på den låg jämt till över allt ett ställ vid sidan med alla verktyg o. hästskor o bom. Sedan tog hovslagaren ett bom såg till att han vände. Iverkningen inåt. Detta är mycket viktigt så att sömmen ej går in om vita linjen för sker så blir häst halt. Tomöndarna skall nu sitta i rad

halv cm, medanförlänade linie för att ni
äro med Västlil & Hammar. En hård flou-
är bättre att sko än en mjuk från vilken
skon för går av. Vinterskorna stälas man
i tån och med flakar bak samt med stö-
re Broddar för att inte glatta eller falla
på isbelagda vägar. Jag vet inte men jag
tror att vi här i Skåne inte brukade sko
Ovarna. Dom användes mera för mygddling
i marken t.ex som vid Bellvi gård Övds
Kloster. Sticksapelle kallades dom som kör-
de dem. Fick som lönetillägg en Fårskins
gräsl för att kunna vara ute om vintern
Gomliga smeder i synnerhet om de voro
smickliga till göra eggjärn såte gåsna
sin slämpet på kniven t.ex A.P som det
stod för på 1800 talet på dessa goda knivar
Ja, även på hans Lär. Han var "Göring"

ACC. N:R M. 14614:21.

De gamla smidjorna blev ju moderniserade i senare hälften av 1800-talet. De elektriciteten blev drivkraften i k.f. för fotogen- & ångmaskiner. De äro omvändrade för reparation eller sammansättning för de inköpta Prospektet till de nu beaktade alla sorters maskiner som ett miljö goda-bruk behöves här på landet.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

27